

- 30 Описание Черниговской губернии... - С. 145. (додатки)
- 31 Историко-статистическое описание Черниговской епархии... - С. 61 - 62.
- 32 Нестеренко О.О. Розвиток промисловості на Україні. Ч.І. Ремесло і мануфактура. - К., 1959. - С. 155.
- 33 Дерев'янкін Т.І. Мануфактура на Україні в кінці XVIII - першій половині XIX ст. Текстильне виробництво. - К., 1960. - С. 75 - 76.
- 34 Там само. - С. 69.
- 35 Гуржій Г.О. Боротьба селян і робітників України проти феодално-кріпосницького гніту (з 80-х років XVIII ст. до 1861 р.). - К., 1958. - С. 162.
- 36 Там само. - С. 163-164.
- 37 ДАЧО. - Ф. 128. - Оп.,1. - Спр. 2591.- Арк. 2.
- 38 ДАЧО.. - Ф. 128. - Оп. 1. - Спр. 3370. - Арк. 58 - 59.
- 39 Дерев'янкін Т.І. - С: 70.
- 40 Гуржій І.О. Розклад феодално-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини XIX ст. - К., 1954. - С. 199.
- 41 Дерев'янкін Т.І. - С. 97.
- 42 Описание Черниговской губернии... - С. 145. (додатки)
- 43 Наш край родной, Семёновщина... - С. 68.
- 44 Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами Генерального штаба. Черниговская губерния. Составил Генерального штаба подполковник М.Домонтович, Действ. член.. Императорского Русского Географического Общества. - СПб., 1865. -С. 262.
- 45 Гуржій І.О. - С. 198.
- 46 Там само. - С. 199.
- 47 Материалы для географии и статистики России... г С. 262.
- 48 Там само. - С. 326.
- 49 Машево, село, Черн. г., Новгород-Северского у.// Географическо-статистический словарь Российской империи. Составил по поручению Императорского Русского географического общества действительный член общества П.Семенов, при содействии В.Зверинского и Л.Майкова. - Т. III. - СПб., 1867. - С. 191.
- 50 Наш край родной, Семёновщина... - С. 30.
- 51 Материалы для географии и статистики России... - С. 85.
- 52 Памятная книжка Киевского учебного округа на 1901 год. Часть IV. Черниговская губерния. Издание Управления Учебного Округа. - К., 1901. - С. 125.
- 53 Описание Черниговской губернии... - С. 145. (додатки)
- 54 Сведения о ярмарках и торгах, имеющих характер ярмарок по Черниговской губернии.// Черниговская памятка. Карманная справочная книжка на 1896/7.год с рисунками, чертежами, таблицами в тексте, календарем и адрес-календарем. - ЧерниговТ18967-СГ56 '59:“^” ;
- 55 ДАЧО. - Ф.127. - Оп. 13. - Спр. 2232. - Арк. 243.
- 56 Корреспонденции. Радченко Н. с.Машево, Новгород-Сіверського повіту. // Черниговская земская газета. -1917. - № 39 (26 мая). - С. 7.
- 57 ДАЧО. - ФР. 942. - Оп. 1. - Спр. 3689.'- Арк. 1, 2, 4, 5, 6, 7.
- 58 ДАЧО. - ФР. 942. - Оп. 1. - Спр. 195. - Арк. 13-14.
- 59 Там само. - Арк. 11-12.
- 60 ДАЧО. - ФР.942. - Оп. Г - Спр. 61. - Арк. 101.
- 61 Наш край родн'їй, Семёновщина... - С. 68.
- 62 Там само. - С. 68.
- 63 Там само. -С. 40.
- 64 Там само. - С. 96.
- 65 Там само. - С. 41.
- 66 Там само. - С. 68.
- 67 Там само. - С. 41.
- 68 ДАЧО. - ФР. 526 - Оп. 5. - Спр. 585. - Арк. 324 - 330.
- 69 Наш край родной, Семёновщина... - С. 43.
- 70 Чернігівщина. Енциклопедичний довідник. - К., 1989. - С. 440.
- 71 Наш край родной, Семёновщина... - С. 67.
- 72 Там само. - С. 106.

УРЯДОВЦІ ЧЕРНІГІВСЬКОГО МАГІСТРАТУ

(друга половина XVII - XVIII ст.)

Протягом півтора століття старий Чернігів жив за законами магдебурзького права, відтак у місті функціонував орган станового міщанського самоврядування та суду - магістрат, до компетенції якого належали адміністрація, господарство, фінанси, суд та поліція.

Відлік часу Чернігівський магістрат розпочинає у 1623 р., коли польський король Сигізмунд III надав місту магдебурзьке право. Хоча Національна революція середини XVII ст. внесла серйозні зміни у подальшу долю українських міст, московський уряд зберіг наявну в них самоврядну організацію. У Чернігові поряд з новоствореною полковою управою продовжував існувати магістрат.

.. Впродовж другої половини XVII - XVIII ст. магдебурзьке право неодноразово знаходило підтвердження у жалуваних грамотах російського уряду та гетьманських універсалах.¹ Наприкінці XVIII ст. після остаточної ліквідації політичної автономії Гетьманщини адміністративний устрій українських міст зазнав істотних змін: на підставі Положення від 21 квітня 1785 р. замість магістрату у Чернігові була створена міська дума, яка перебрала на себе усі його функції.²

Магістрат мав свою ієрархію, яка базувалася на виборчому принципі. Голова міського уряду - вїйт (в перекладі з німецької - особа, що очолювала місцеве управління) обирався міщанами на конкурентній основі, з наступним затвердженням гетьманом. До його обов'язків належало керівництво адміністрацією, міськими справами та судом. Отже, вїйт виконував обов'язки голови виконавчої та судової влади, "яко єсть начальник и судія граждан".³ У дні відсутності вїйта у місті з тих чи інших причин, а також під час його переобрання, його місце займав бурмистр, який іменувався наказним вїйтом, намісником вїйтівським, нарочним вїйтом чи лентвїйтом. Відомо, що впродовж 1666-1685 рр.. посаду вїйта обіймав Григорій Іванович Якимович (Яхимович), але при оформленні 17 грудня 1669 р. купчої на землю до міських книг вписано: "перед нами Григорієм Олешковичом лентвойтом и Еремеем Мокаровичом Бурмистром райцами і лавниками судом зуполне заселими". 7 червня 1671 р. до міських книг був вписаний намісник вїйтівський - Отрох Ігнатович.⁴ Подібна картина спостерігалась і під час тривалого вїйтівства Федора Романовича Лопати (1710-1730). На початку 1730 р., коли він відмовився від посади за станом здоров'я, до обрання нового вїйта наказним вїйтом деякий час іменувався бурмистр Карп Маркович. На початку 1731 р. бурмистр Йосиф Титович іменує себе нарочним вїйтом, поки остаточно не був затверджений на чолі міського уряду. Загалом бурмистри були правою рукою вїйта (у перекладі з німецької бурмистр - посадник або міський голова). До їх компетенції належало головування у міській раді, нагляд за міським господарством та іншгїадміністративно-фінансові справи. При магістраті існували 2 колегії - рада (на чолі з бурмистром) та лава (на чолі з вїйтом). Розмежування їхніх функцій не завжди було чітким, хоча зазвичай лава виступала як судова установа насамперед у кримінальних та цивільних справах, а рада - у справах адміністративних та складних цивільних. Для Чернігівського магістрату наявність лави не була характерною, документи не згадують про її існування, не містять відомостей і про лавників, які мали виступати присяжними на суді. Це дозволяє припускати, що судові функції перебрала на себе рада на чолі з вїйтом. До її складу входили райці (ратмани або радники), які виконували свої обов'язки порічно,

інших справ. Підписи райців, а пізніше ратманів на документах Чернігівського магістрату стоять поряд з підписами війта та бурмистрів.

Крім обраних посадовців, магістрат мав своєрідний апарат, який складався з канцелярських службовців (підканцеляристів, канцеляристів, копіїстів), десятників, “пляцової” сторожі, кількість яких залежала від потреб магістрату.

Здебільшого магістратська старшина складалася з 12 осіб - 1 війт, 4 бурмистри, 6 райців та 1 писар. Принаймні, це класичний варіант складу урядовців магістрату, який зустрічається під час ревізій та переписів міського населення у XVIII ст.⁵ Але у більшості архівних справ Чернігівського магістрату згадуються від трьох до п'яти бурмистрів. Кожного року обов'язково обиралося п'ять або шість “рочних” райців, за якими закріплювались відповідні обов'язки. За документами інколи загальна кількість райців сягала 24 - 27 осіб. Це пов'язано з тим, що райці призначалися до врядування по черзі, тобто після закінчення однорічного урядування їх заступали інші, а попередники, не втрачаючи звання, допомагали в управлінні.⁶

На жаль, переважна більшість документів архіву Чернігівського магістрату була втрачена. Пожежі неодноразово призводили до руйнації приміщення магістрату та знищення документів. Так, у 1718 р., за свідченням Чернігівського літопису, “Чернигов пожаром вигоріл”⁷, інші джерела відмічають, що “через великое посещение божеское город Чернигов в пепел превращен”⁸ - відстороненому дусі, як про подію доволі буденну, сповіщається і про пожежу 1750 р., наслідки якої були ще гірші. “В городе Чернигове, где до пожара, бышшаго в 1750-м году, стоял магистратский дом и при две шинковие избы, - пустое место, а близ того четыре места пустых же”⁹. Відтак, до нашого часу дійшли справи переважно другої половини XVIII ст., передусім скарги магістратського уряду на полкову старшину, рапорти, судові позови, купчі та ін.

Щоб скласти уявлення про чернігівську магістратську старшину, яка значною мірою визначала обличчя міста протягом півтора століття, були використані документи актових книг Чернігівського магістрату, які свого часу були опубліковані М.Василенком, П.Єфименком, Г.Милорадовичем, О.Шишацьким-Іллічем та ін.¹⁰ Значний інтерес становлять документальні колекції О.Лазаревського та О.Білозерського у складі їхніх особових фондів у Інституті рукопису НБУ ім. В.Вернадського НАН України.¹¹ Залучені також архівні матеріали, які у переважній більшості зберігаються у Центральному державному історичному архіві України в Києві, зокрема, фонди Чернігівського магістрату, Чернігівської полкової канцелярії, Генеральної військової канцелярії та ін.¹² Так, у архівному фонді Чернігівського магістрату наявні справи, які оповідають про процедуру прийняття на службу до магістрату, а також звільнення з вищезначених посад, подаються біографічні довідки про окремих чиновників тощо.¹³ Дехто з урядовців виринав на поверхню міського життя на мить і зникав у вирі подій, дехто тримався на поверхні тривалий час. Наприклад, бурмистр Григорій Бублик почав службу у 1741 р. “и перво бил определен от магистрата Черниговского полковым полку Черниговского зборщиком”, у 1749 р. був призначений райцею, а у 1754 р. - обраний бурмистром, “в яком чине” знаходився і наприкінці 1781 р.¹⁴ Звісно, це не поодинокий випадок, про що свідчить нижчезазначений список урядовців. Така стабільність заслуговує на увагу і зумовлює потреби спеціального вивчення їхньої біографії.

Джерелата література:

1. Багалій Д. Магдебурзьке пра во на Україні //Розвідки про міста і міщанство на Україні-Руси XV - XVII в. - Львів, 1904.
2. Шафонский А. Черниговского наместничества топографическое описание. - К., 1851. - 4.2. - С.252-253.
3. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743. - Київ, 1997. - С.455.
а 11-ти Лимит!» Пппчбпток с 1669-1734. /Из архива Графа Милорадовича/. - Чернигов, 1889. -

5. Центральний державний історичний архів України в Києві (далі - ЦДАУК). - Ф. 1673. - Оп.2. - Спр.28, 62; Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського (далі -ІР НБУВ). - Ф.204. - Спр.32.

6. Доманова Г. Чернігівський хмагістрат: генеза, структура, функції (друга половина XVII-XVIII ст.) // Сіверянський літопис. - 2000. - №2. - С.34-41.

7. Чернігівський літопис /Підготовка до друку і коментар Ю.Мицика //Сіверянський літопис. - 1996. - №4.-018.

8. Рукописи Черниговской городской думы //Труды Черниговского предварительного комитета по устройству XIX-го археологического съезда в городе Чернигове. - Чернигов, 1908. - С.87.

9.Описи Чернігова 60-х років XVIII ст. /Підготовка до друку і передмова О.Коваленка та І.Петrenchенко //Сіверянський літопис. - 1997. - №4. - С.169.

10.Василенко Н. Генеральное следствие о маестностях Черниговского полка 1729-1730 гг. - Чернигов, 1908. - С.500-501,664-671; Акты юридические//Черниговские губернские ведомости (далі ЧГВ). - 1854. - №36. - 249-250; Юридические акты //ЧГВ. Неофициальная часть. - 1859. - №24. - 168- 169; Юридические акты //ЧГВ. -1859. - №26. — С182-183; Выпись с книг меских права майдебургского ратуша Черниговскаго //ЧГВ. Неофициальная часть. - 1859. - №34. - С.262-263; Из архива графа Милорадовича//ЧГВ. - 1889. -№53.-С.4; Акты фамилии Полуботок с 1669-1734 г. (Из архива графа Милорадовича). -Чернигов.1889; Константинович Н. Обзорение Румянцевской описи Малороссии. - Чернигов, 1885. - Вып.4. (Дополнение). - С.48-58.

Ц.ІР НБУВ. -Ф. 1.204.

12. ЦДАУК. - Ф.1673, 108, 51, 53, 54, 736, 763.

... __И.ЦДАУК...-ФЦ67-3. = Оп.2. -Юпр.23, 95,139,149,157.

14.ЦДАУК. - Ф.1673. - Оп.2. - Спр.95. - Арк.256.

ВІЙТИ

1623 р.	Ян Куновський
1638 р.	Іван Яхим
1649 р.	Іван Скіндер
1651 р.	А. Тімкович
1660 р.	Григорій Іванов (Гр. Єфімов)
1666 - 1685 рр.	Григорій Іванович Якимович (Яхимович)
1669 р. (лентвійт)	Григорій Олешкович
1671 р. (намісник вїтївський)	Отрохов Ігнатович
1685- 1692 рр.	Степан Ігнатович Отрохов
1693-1701 рр.	Іосиф Свлевич
1706 р. (лентвійт)	Сила Федорович Дуброва
1707-1730 рр.	Федір Романович Лопата
1708 р. (лентвійт)	Герасим Звір
1710 р. (лентвійт)	Герасим Звір
1712 р. (лентвійт)	Іван Єнкович (Янкович)
1713 р. (лентвійт)	Герасим Звір
1718 р. (лентвійт)	Іван Скоївід
1730 р. (наказний вїт)	Карп Маркович
1731 р. (нарочний вїт)	Йосиф Титович
1732 - 1750 рр.	Йосиф Титович
1749- 1756 рр.	Кузьма Каневський
1756- 1782 рр.	Микита Шарий
1785 р.. (городовий староста) . .	Василь Грищенко

БУРМИСТРИ

1660 р.	Роман Остапов
1666 р.	Григорій Олексійович Звонник
	Ісаак Григор'єв
1669 р.	Григорій Олешкович
	Роман Остапов

1674р.	Павло Філімонов
1675р.	Ілля Юркевич Масановцев
1680 р.	Стефан Отрохович
1685 р.	Павло Пилипович Клевцевич
	Іван Тарасович
	Іван Тарасович
	Ісак Григор'єв
1688р.	Іван Тарасович
1689р.	Іван Тарасович
1690р.	Роман Никифорович Лопата
	Петро Клевцов
1692 р.	Іван Матвійович Козляниця
1694 р.	Федір Якимович
1696р.	Іван Матвійович Козляниця
1697р.	Іван Розумний
	Іван Тарасович
1698 р.	Федір Якимович
1701р.	Федір Романович Лопатенко
1706р.	----- Сила Федорович-Дуброва -----
1707р.	Романович Дуброва Василь
1708р.	Кам'янецький Іван Єнчено
	(Єнкович) Герасим Пилипович Звір
1710р.	Федір Якимович — Сила
	Федорович Дуброва Герасим Звір
1711р.	Йосиф Титович Іван Єнкович
	(Янкович) Герасим Звір Герасим Звір
1712р.	Карп Маркович Іван Скойвід
	(Скойбед)
	Іван Єнкович Йосиф Титович
1713 р.	Іван Єнкович Іван Єнкович
	Євсей Звір Іван Скойвід Йосиф
1714р.	Титович Іван Єнкович Іван
	Скойвід
1715 р,	_____ Йосиф Титович
1716 р.	Йосиф Титович . Карп
1716р.	Маркович Ян Скойвід Гаєвський
1717р.	Йосиф Титович Іван Ісєвський
1718р.	Йосиф Титович Єрофій Петрович
1719р. і	Єрофій Петрович Єрофій Петрович /
	Іван Даєвський .
	Іван Скойвід Карп Маркович
.1720 р.	
1721р.	
1722р.	
1723р.	
1725 р.	
1727р.	
1728р.	
1730 р.	

1731р.	Єрофій Петрович Йосиф Титович
1732 р.	Єрофій Петрович Григорій Єнченко Карп Маркович
1742 р.	Федір Базилевич Стефан Росовський Леонтій Марков
1747 р. 1750 р.	Федір Базилевич Леонтій Маркович Речицький Михайленко
1751р.	Михайло Єнько Петро Железняк Федір Міляревський
1752р.	Симон Крутень
1753р.	Симон Крутень Михайло Єнько
1754р.	Петро Железняк Симон Крутень Михайло Єнько Леонтій Маркович Речицький
1755р.	Григорій Бублик Петро Железняк Симон Крутень Михайло Єнько Петро Железняк Григорій Карпинський
1756р.	Григорій Бублик Григорій Бублик
1757р.	Симон Крутень
1758р.	Симон Крутень Григорій Бублик Симон Крутень Михайло Єнько Петро Железняк Григорій Бублик
1759р.	Симон Крутень Григорій Бублик
1760 р	Петро Мартиненко Григорій Бублик Іван Крутень Петро Мартиненко.
. 1761р.	Григорій Бублик Іван Крутень Отрох Ігнатович Іван Крутень Григорій Бублик Петро Мартиненко Петро Мартиненко
1762р.	Михайло Єнько Григорій Бублик Іван Крутень
1763р.	

1764 р.

Іван Крутень Григорій

■ 1765

Бублик Іван Крутень

Григорій Бублик Семен

Речидький Данило

р. 1766

Станіславський Григорій

Бублик Іван Крутень

Григорій Бублик Семен

Речицький Михайло

р.
1767 р.

Єнько Семен Речицький

Григорій Бублик

Михайло Єнько Петро

1768 р.

Мартиненко Іван Крутень

Григорій Бублик

1772 р.

Григорій Бублик

1775р.

Василь Малахов

Іван Єнько

Григорій Бублик

1776р.

Василь Малахов

Іван Єнько

Григорій Бублик

1777р.

Василь Малахов

Іван Єнько

Григорій Бублик

1778р.

Василь Малахов

Іван Єнько

Григорій Бублик

1779р.

Василь Малахов

1780р.

Іван Єнько

Михайло-Мартиновський

Григорій Бублик Василь

Малахов Іван Єнько Василь

Малахов Іван Єнько

1781р.

Григорій Бублик Михайло

Мартиновський Григорій

Сслетренніков Степан

Леонтъев

1785 р.

РАЙЦІ

1690 р.

Іван Матвеев Ясько

Михайлович Антон Яськович Андрій Дробнич Семен

Єремійович Пилип Антонович 1711р. Денис Павлович

Василь Іванович

Іван Трофимович

Петро

Тимофійович

1712 р.

Єрофій Петрович

Иосиф Тихонович Михайло
Корнійович Іван Мойсейович

Петро Ігнатович
1713 р.

Леон Маркович (Мартинович).
Дем'ян Давидович Микита
Єремійович Андрій Никифорович
Леонтій Русинович (Алексійович) '
Марко Іванович

1714р.

Антон Ладанка Василь Холодний
Павло Мороз Самійло Григорович
Стефан Микитович Роман
Лаврінович Єрофій Петрович
Семен Баском Антон Яскович
Семен Олексійович

1716р.

Михайло Корнійович Левон
Маркович Іван Мойсейович

1725 р.

Давид Митаревський Ілля
Леонтович Василь Іванович

1730 р.

>

Григорій Білий Матвій Симонович
Данило Митаревський Григорій
Белявський Павло Белявський
Федір Іллюшенко Павло Мова
Матвій Коробка Стефан Никитенко
Леонтій Речицький Карп
Семенович Федір Бардадим Іван
Кукса Федір Армашенко „ Стефан
Лавринов Павло Дяченко Самуїл
Скороход Петро Сташевський
Андрій Никифоров Василь
Гарпащенко Дем'ян Ленченко
Симон Кругень Ємельян
Малашенко Іван Ладонченко

1731р. 0

Євстафій Семенов Григорій
Белявський Павло Белявський
Федір, Бардадим Федір Іллюшенко

1762 р.

Федір Митаревський Ілля
Лопата
Фома Железняк
Петро Колодкевич Іван
Бардадим . Василь
Малахов Іван
Санковський Данило
Станіславський Дем'ян
Гриб Семен Речицький
Федір Митаревський Ілля
Лопата Федір Мазур Яків
Белявський

1763 р.

Роман Рябий
Іван Гриб
Данило Баришевець
Корній Здор

1764 р.

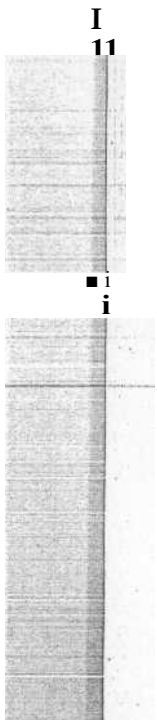
-----Іван Бардадим-----
Василь Малахов Федір
Митаревський
Микита Рак
Ілля Лопата Василь
Малахов

1766 р.

----- Іван Бардадим
Федір Митаревський Яків
Гриб

1767 р.

Фома Железняк
Іван Санковський Петро
Калуженець Федір
Митаревський Василь
Малахов Іван Бардадим
Дем'ян Гриб Іван
Бардадим Василь
Медведов Яків
Белявський Іван
Данилевський Микита
Рак Стефан Леонтев Ілля
Лопата Корній Здор
Роман Рябий Іван
Санковський Фома
Железняк Дем'ян Гриб
Іван Гриб
Федір Митаревський
Данило Станіславський
Прокоп Станіславський.
Гнат Глинський Павло
Калуженець Василь
Малахов Стефан Котляр
Афанас Шароградський

1768 p.	Іван Макотрик Іван Серафінов Яків Гриб Федір Митаревський Іван Бардадим Василь Малахов Василь Медведов Іван
1769-1771pp	Бардадим Василь Малахов Дем'ян Леонідов Федір Митаревський Іван Бардадим Микита Рак Дем'ян Леонідов Василь
1772p.	Малахов Федір Митаревський Іван Серафінов Іван Рябий Дем'ян Леонідов Іван Бардадим Василь Малахов Федір Митаревський
1773p.	Йосиф Глинський Іван Серафінов Герасим Здор Іван Санковський Іван Бардадим Василь Малахов Дем'ян Леонідов Федір Митаревський Йосиф Глинський Михайло Мартиновський Йосиф
1774 p.	Глинський Іван Бардадим Федір Митаревський Дем'ян Леонідов Йосиф Глинський Дем'ян Леонідов Іван Бардадим Федір Митаревський
1775-1780 pp.	Василь Поддубик Іван Леонтєв Григорій Здор Козловський Никифор Ребінок Іван Леонтєв
1781p.	
1785 p. ратмани	